

A KORSZERŰSÉG ERŐTEREI

Megint vitázunk a színházról. Vitáink természete, hogy egyfajta válságnak jelei, s jöellehet, mélypontról természetesen nincs szó, tévovásárról, koncepcionális bizonytalanságról csalszhatatlanul. Az alábbi gyorsfénykép novemberi színlapokról készült. Pécsen Eugen Eschnernek és Páskándi Gézának, Debrecenben Baranganak, Miskolcon Visnyevszkijnek és Heinz Kahlának, a Madách Színházban Shaw-nak és Brechtnek, a József Attilában Suksinnak, a Pesti Színházban Ulrich Plenzdorfnak, Szolnokon Örkény Istvánnak, a Huszonnévtől Színházban Kurt Bartschnak, Győrött Joachim Brehmárnak, Kaposvárott Euripidésznek, Kecskeméten Rankó Markovicsnak, Békéscsabán Kohlhaasnak és Zimmernnek, a Vigaszínházban megint Shawnak rendeznek premiért. S ha nincs Borenmisza Elektrája, és Csokonai Kanyónéja a budapesti Nemzetben, alapos fejtevést okozna mondjuk egy etióp szakembernek, mely országban utazott keresztül.

Itt egyik torkolathelye az évek csatornáinak. Hol szunnyadnak, meddig merültek alá a magyar dráma- és színház kultúra jellegzetes, más országoktól megkülönböztető, saját tartozékai? A sokarcúság nem hoz persze. Sőt, szabad előhökönni erőnyelével, az európai kultúrára fogékony nyitottságával, szocialista országok szerzőinek propagálásával (akik nem feltétlenül azokkal a szocialista eszméikkel műveltek szerepelnek nálunk, melyekkel az elkötelezett művészetpolitika ösvényeit taposhatnánk szélesebbre) — mégis színházi életünk látelése törengésre készít. Ha tapasztalt orvos tekintene rá, betegsége élet szímatolna.

Úgy tűnik, néhány vidéki műhely látványos eredményeivel fölkorlácolta a bevett normák, megszokott értékrendek állóvizét, s mindenekelőtt a kritikai fogadtatás hullámhosszán keretén megkérdőjelezte a budapesti színház hegemoniáját. S mert vitáink természetéhez az is hozzátartozik, hogy vesszónaripaként lovagolnak, a főváros javára amúgyis egészségtelenül elméretezett strukturát úgy támadják, hogy nyilvánvalóvá reflektorozzák a szunnyadó rivalizálást Budapest és vidék között. Kiszabadítva ezzel a fölös indulatokat is. A Kritika folyóirat vitaindítója például megpendíti: "ahogy a modern színházban mindinkább előtérbe került a rendező személye, úgy romlott meg a viszony egyik-másik színházban a rendező és színészek között". Kiközvetített: néhány fiatal rendező, főként az alkotómunka reménytelenségét a sztárocska avanszált budapesti színészekkel, vidéki társulatok élén fegyelmelt csapatmunkára épített, érdekes előadásokat hozott létre — végül fölcsikráztatja a kegyetlen és tulajdonképpen méltánytalan konklúziót: "az idei évadban ennek a nemzedéknek a tagjai szabályszerűen lekövörték a nagynevű fővárosi pátvársakat, korábbi mestereiket, tanáraikat". Az így elraizolt mérlegen nehéz tisztán mérni az értéket és az értékelenséget, mert a serényvöltet lehúzza a személyekedés, a korán elkiabált összehasonlításból kibuzogó sorsfordítás. S oda vezet, melyről a cikk írója is rosszképpalant, meg nem értett értékelés: a fővárosi vidéki ellentét további fabrikálásához.

Maradjunk ott, a vidéken működő társulatok életlejt adtak, fölpopogattak színházművészetünk már-már

bevehetetlennek hitt fellegvárain. Pontosabban, hozzálátták a helyzetükből, elszigeteltségükből, adottságaiból fakadó hátrányok, a lemaradás fölszámolásához. Tették pedig mindezt egy egészségesebb fundamentumokra helyezett szemlélettel, s nem utolsó sorban az intenzívebb közönségkapcsolatok kiépítésével.

Mert a korszerű színháznak elmellőzhetetlen feltételei a korszerű közönségkapcsolatok. A nézőnek tartós eszmei és fizikai jelenléte, hogy bármely pillanatban visszaigazolhasson: a korszerűség fogalmának mágnese erőterei egyként gerjeszti színházi műhelymunka és aktív közönség. Akkor is, ha szeretünk elfeledkezni róla, ha beérjük fedezetlen bérletstatisztikával, s ha olykor olykor elhiszük, néhány izgalmas, jó előadás önmagától fölcsúszta az érdeklődés tüzet. Szájonragandóra hagykozni színházgyűben kockázatos, mert sok mindent rontottunk el menet közben, a publikum tartózkodóvá vált, óvatos.

Szolgálaton tanulságul a kaposvári példa. Híre jár, ebben a viszonylag fiatal, alig húszéveses színházban remek társulat működik, s alig valószínű, hogy a hírelező közönségulatot csuván néhány kitűnő előadás tárolja. A Színház folyóirat beírja a közönségtervező körútlukról, s az olvasót mindeleket az elpusztíthatatlan buzgalom és bizalom villanyozza föl, ahogyan expedíciót indítottak az elvesztett közönség után. Városi és falusi házaknál koportattak. Bevitottak orvosthoz és mérnökhöz, munkás- és parasztemberhez, idős-höz és fiatalhoz, párttitkárhoz és kultúrfelelőshöz, igazgatóhoz és diákhöz, főkönyvtárhoz és portáshoz, fogékonysághoz és közömbösekhez. Eltek a szociológia és a jó szó, a kíváncsi csakbeszélgetés és a meggyőzés eszközeivel. Mert nem "nézőszámvitást" akartak, hanem nézőt. S az eredmény (ha mindössze két májusi előadásról számolnak csak be) messze túltelt legmerészebb álmaikon. "A községek, a járás lakossága töltötte meg a színházat, a munkák dandárja idején. Természetesen érték mentünk, párthatározat született rá, hogy a járási községeket be kell hozni a színházba — írja a riport alanyi szerzője. Így zárja beszámolóját: —

Rég volt ilyen forró siker Kaposvárott, az utóbbi tíz év kimutatásaiban nyoma sincs ekkora bevételnek. Igazi ünneppé vált, a közönség felfedezte magának a színházat."

Valóban fölfedezte? Akkor a következő lépés, hogy birtokába vegye. Erről nem szól ugyan a kaposvári fáma, de ide nekünk az akció tanulmányait. Miért ne szervezhetnénk földértést mi is — mondjuk az egyetemistákkal főiskolásokkal? Tavasszal egy szegedi munkásszálláson folytattunk javarészt egyoldalt beszélgetést, s Kovács János, a kitűnő színész, valami hasonló fogalmazott meg: legalább kétszer üljek be előadásra. "Egyszer, az kevés, de két estének lehet hatása, vonzása."

Próbáltuk már elemezni, miért nem közügy Szegeden a színház. Miért nincs oly meghatározó szerepe a város szemleli karakterében, mint szeretnénk? Mostanában, hogy a vidéki műhelyek frontátörését szelöltetik, s a televízió is mind több előadásra "kiszáll", a példák seregéből fájdalmasan hiányzik Szeged. Ha van, inkább az Opera, mely járulékosan színházi, főként zenéi műhely, s melynek gazdag hagyományai éppen ezekben a hónapokban töltődnek föl új művész tartalommal, tehát érdemesen tartja pozícióját művészeti életünk élvonalában.

Balios jelekkel indult az idei évad, az összecsapni látszó hullámok mégis lecsendesedtek. Négy bemutató zárt le. Háztűk két prózát, s bár a műsorterem csak később alakult, ahogyan alakult ismert ökökhöz, hiszen a kamara átadásának függvénye), Tennessee Williams-szal és Strindberg hátán Dürrenmattal a jó mai dráma költözött a színházba. A közönségdarab. (Más kérdés persze, hogyan illeszkedik a műsorpolitikába; az évad vége felé mérhető máid, miként tett eleget színházunk a korszerűség, a szocialista eszméiség és elkötelezettség követelményeinek, a magyar dráma ügyének, a korszerű színháztudásnak stb.)

Ilven rövid idő alatt nehéz érzékelné, változott-e a közhangulat, mennyire fordult az érdeklődés iránytűje a színház felé. Aki tanácstagnál valamit szólnon. Végül is emült főprengve okosabbak lehetünk...

Nikolényi István

Rosszul értelmezett rendeletek

NEB-vizsgálat egy lakáselosztási módszerről

A lakásügy nem csak azok számára központi kérdés, akik lakásra várnak, hanem az ország balpolitikai életének, életszínvonal politikáinknak is egyik leg fontosabb ügye. Központi intézkedések tucatjai születtek annak érdekében, hogy lakásépítési elmaradásainkat viszonylag rövid időn belül megszüntessük. Ezt szolgálja többek között az a törekvés is, hogy központi és vállalati támogatással segítsék elő a dolgozók lakásépítését és vásárlását. Az intézkedések, rendeletek különböző gondot fordítanak, a fizikai dolgozókra: ők kapják a célcsoportos lakásoknak háromnegyed részét, s a munkáslakás-akciókat is számukra szervezik. Emellett a vállalatoknak érdekében áll az is, hogy jól képzett szakemberek tegyenek szert, s megtartsák azokat, akik már náluk dolgoznak. Ennek egyik eszköze lehet, hogy a vállalat segít a dolgozónak abban, hogy lakáshoz juthasson.

Miniszteri rendeletek szabályozzák annak lehetőségét, hogyan vásárolhat egy-egy vállalat a tanácstól bérletiilelési vagy vevő kiválasztási jogot. A miniszteri rendeletek alapján a városi tanács rendeletekben szabályozta, hogy a vállalatoknak mennyit kell befizetniük — tanács bírlás esetén egyenlő bérletiilelési jogot például négyzetméterenként 1500 forintot —, s milyen feltételekkel, illetve kedvezményekkel szerezhetik meg a vállalatok a jogot arra, hogy eldönthessék, ki kapja a lakást. Jelentős kedvezményt kaphatnak például azok a vállalatok, amelyek az előző évben százezer forintnál nagyobb értékű társadalmi munkát végeztek a városban.

A városi-járási népi ellenőrzési bizottság nemrégiben vizsgálatot indított azzal a céllal, hogy megállapítsa, a vállalatok ismerik-e dolgozóik lakásügyeit, hogyan támogatják a lakásépítést és vásárlást, s megfelelően alkalmazkodik-e a bérletiilelési jogot, illetve vevő kiválasztási jog vonatkozó rendelkezéseket. Ez utóbbi kérdés azért is fontos, mert az évente átadott új lakások tíz százalékát lehet ily módon elosztani.

A vizsgálat hasznos tanácslatokkal zárult. Elsősorban azt állapították meg a népi ellenőrzők, hogy a vállalatoknál, intézményeknél ismerik dolgozóik lakásügyeit. Azt is megállapította a vizsgálat, hogy a bérletiilelési, illetve vevő kiválasztási jog megszerzését csak ritkán használják arra, hogy szakembereket szerezzen meg a vállalat, többnyire a már ott dolgozók megtartása a cél. Jó a vállalatok gyakorlata abból a szempontból is, hogy a döntéshozó kikéri a vállalat társadalmi szerveinek véleményét is. Természetesen nemcsak jó, hanem rossz gyakorlatra is

Akadtt olyan eset is, amikor egy-egy szövetkezet nem saját dolgozója számára, vásárolt bérletiilelési jogot. Ez történt például a Szegedi ÁFÉSZ-nél, ahol ily módon akartak eleget tenni lakáspótlási kötelezettségüknek. Ez természetesen szabálytalan. A NEB-vizsgálat arra is fölívta a figyelmet, hogy ily módon javarészt gyermektelen, vagy egygyermekes családok jutottak lakáshoz, a többgyermekes családok csak az így kiutalt lakások 20 százalékát kapták. Ez sem helyes, hiszen a három- vagy többgyermekes családokra vonatkozó rendelkezések nemcsak a tanácsokra nézve kötelezőek, hanem minden szervre, ahol így vagy úgy, de lakásokkal gazdálkodnak.

Mindenképpen hasznos volt ez a vizsgálat, hiszen jónéhány fogyatékossgót tart föl a rendeletek értelmezésében és alkalmazásában. A városi-járási népi ellenőrzési bizottság fölcsúlitotta azokat a szerveket, ahol szabályellenes megállapodásokat kötöttek, vagy más módon, de megszegtek az ide vonatkozó rendeleteket, hogy visszamenőleg rendezzék ügyeiket. Emellett a NEB javaslatokat dolgozott ki a városi tanács vb igazgatási osztálya számára, hogy a jövőben hogyan próbálják meg elejét venni az említett szabálytalanságoknak.

Tanácstagok beszámolói

A tanácstörvény előírja, molót a Gagarin általános iskolában, a Kolozsvári tér 1. szám alatt.

Szerdán, november 19-én délután 5 órakor dr. Oláh Ferenc, a 31. választókerület tanácstagja számol be választásának a Dózsa György általános iskolában, a Szent György tér 7. szám alatt.

Kedden, november 25-én, tehát a rákövetkező héten délután fél 3-kor Frányó József, a 47-es körzet tanácstagja tart beszámolót a Kenderfonó és Szövőipari Vállalat kulturtermében, az Alsóiklőtőrsor 6. szám alatt.

Hétfőn, november 17-én délután 5 órakor a III. kerületben a 107-es választókerület tanácstagja, Bors István tart tanácstagi beszámolót.

Sikló János

JÓZSEF

21.
— Ezeket elvisszük, emlébbe. Legalább ennyi maradjon meg róluk.
— József nem válaszolt.
— Írd alá az adásvételi szerződéshez szükséges papírt!
— Miért kell aláírom? — szólalt meg először a süket testvér.
— Mert örökös vagy. A többiek aláírták.
Aláírta, s azután hátrament a kertbe. Szóltak, hogy mennek, zárja be a kaput, de József nem jött elő.
Este meggyújtotta a villanyokat mindenütt, kinyitotta az ajtókat, és sétálgatót körbe, konyhából a szobába, szobából a konyhába. Kivitte aztán a kis sámlit a diófa alá, és üldögélt a sötétben. A lakásban mindenhol égtek a villanyok.
Vasárnap, korán reggel, csöngették Zoltán lakásán.
— Zoli! Egy ember keres — zavarta föl almból Lola.

— Ki az?
— Nagyon sürgős, azt mondja.
A kis Sánta, a végszomszéd állt az ajtóban, és sügva mondta:
— József fölakasztotta magát a diófára.
— Meghalt?
— Meg. Ott a rendőrség is.
Zoltán remegő térdekké ment vissza, a ruháját kereste, meg a cipőjét, nézelődött, mint a holdkörös, aztán befűzetlen cipőkkel, kócosan elindult autójával a régi házhoz. A villanyok még égtek, az ajtók nyitva voltak, a kis sámlit ott állt a diófa alatt.
Józsefet leterítették egy rossz kabattal.
A testvérekre kinnó éjszakákat hozott a nappal. Magdi annyira beteg lett, hogy ideg orvos kezére adták. Éjszaka folyton azt mondogatta, hogy József itt ül a szobában, és őt fenyegeti. Amikor villanyt gyújtottak, József eltűnt.
— Rémekek látsz, a halottak csak a bibliában támadnak föl — nyugtatta Lajos.
Hiába. Másnap éjjel fölvisított, és kiugrott az ágyból.
— Borzalom, borzalom! — jaigott a szoba közepén. Akadozó hangon mondta, hogy égett a nagy puszta belső fele, olaikutak lobogtak. "A gulya megvadult, menekült a tűz elől, és a nagy vezérbika hátán József ült. Mindenre átrobosított a megvadult gulya- és én ott álltam az útjukban, nem tudtam mozdulni. A vezérbika fölágaskodott, és lecsapott a fejemre. József szemé úgy villogott a lángokban, mint két fényes parázs."
— Nem fekszem le, beleőrülök ebbe a félelmebe!

Lajos gyógyszer adott neki, és másnap elmondta Zolinak. Az meg tanács, segítség helyett a maga kínját hozta elő. Hajón ment a tengeren, Lola is ott volt. Egyszer csak a tenger összeszűkült, folyó lett belőle, és emelkedett a partok között. Fatörzsek, rőszeket vitt a hátán, de annyit, hogy eltakarták a vizet. Kís csónakok borultak föl, jajveszékélés, ordítás hallatszott mindenfelől. Egy nagy komp belsejébe kerültek, és a világítótorony füst- és lángsugarakat lövellt a magasba. A lángok fölött állt József, apánk görbebotjával.
Rozi nem mert elaludni. Egész éjszaka égette az asztali lámpát. Folyton lépéseket hallott az előszobában.
— József föltámadt! — tréfálkozott Lajos a sógorával.
— Csak az idegbaj támadt föl, nem a bányánk.
Nagyon lassan mérséklődött az idegek nyugtalansága, de mérséklődött, Rozi mégsem ment el a férjével Irakba. Nem is gazdáságos, meg a gyereket nincs kire hagynia. Két év hosszú idő! Magdi nagyobbik fia, a Péter, egyetemre került, fölverték. Lajos megkapta a Warburgot, járták az országot. Zoltán meg Európát járta, családostól, mert esztendőnként egy hónapot pihenéssel töltött, ha csak lehetett, külföldön. Ildi a nagylányával vesződött, aki nem lát, nem hall semmit, annyira szerelmes.
Mindenki ment a maga útján, a bajok istenője egyelőre belefáradt — az is lehet, hogy veszett lován tovább nyargalt.

(Vége)